

N:o 145.

Af herr **Ernst Carlson** m. fl., om anslag till främjande af universitetens för allmänheten afsedda föreläsningskurser.

Folkbildningsrörelsen är ett för vår tid kännetecknande drag. Den tränger alltjemt fram till djupare lager af samhället och ikläder sig efter behof nya former. Ej nog dermed, att de för barnåldern afsedda folkskolorna förbättras, utvidgas och ökas i antal samt att sålunda förutsättningarna för fortsatt undervisning hos de flesta samhällsmedlemmar äro att påräkna. Man söker äfven nå ungdomen och de till mognare ålder komna genom olika bildningsanstalter: folkhögskolor, arbetarinstitut och särskilda i städerna eller på landsbygden anordnade föreläsningskurser. Härtill sluta sig sträfvandena att genom folk- och vandringsbibliotek med värdefull litteratur, äfvensom genom spridande af goda och billiga småskrifter, i vidare kretsar väcka hågen för bildande läsning.

Universiteten
och folkbild-
ningen.

Dylika sträfvanden att utbreda nyttiga kunskaper och dermed följande förädling af menniskosinnet äro helt visst förtjenta af att stödjas från det allmännas sida. Riksdagen har ock på senare tider för sådant ändamål beviljat ganska afsevärda belopp; så ha de senare åren till folkhögskolorna anslagits 120,000 kronor, till stipendier åt mindre bemedlade elever vid dessa skolor 25,000 kronor och till föreläsningskurser för arbetsklassen 65,000 kronor, ett anslag, som Kongl. Maj:t för nästa år föreslår skola höjas till 100,000 kronor.

Härmed är emellertid ingalunda allt väl bestäldt. Af vigt är äfven, att folkbildningsrörelsen, sedan den hunnit växa sig stark och fått understöd från statens sida, med bibehållande af tillbörlig frihet, ledes i sund riktning, på det den ej må förytligas och råka in på afvägar. För att förebygga sådant och ej minst för att förse rörelsen med ett vederhäftigt läraremateriel och ett ständigt förnyadt värdefullt stoff, bör man söka skaffa

den en fast medelpunkt. Såsom sådan lärer ej kunna påvisas någon lämpligare än våra förnämsta nationela bidningsanstalter, universiteten.

Sommarkurserna vil universiteten.

Från dessa har nemligen på senare åren i förevarande afseende utgått ett betydelsefullt initiativ. Vid sidan af sin väsentliga uppgift att tjena forskningen och meddela högre vetenskaplig undervisning ha, som bekant, högskolorna i Upsala och Lund äfven på ett verksamt sätt börjat främja det folkliga bildningsarbetet. Efter förebilder, hemtade hufvudsakligen från England (»University Extension») och från Amerika (»Chautauquarörelsen»), men sjelfständigt utvecklade på svensk botten, lyckades professorerna H. Hjärne, J. A. Lundell och A. Noreen att år 1893, i samråd med åtskilliga andra universitetslärare, sätta i gång de första s. k. sommarkurserna vid Upsala universitet. Dessa öppnades den 14 augusti nyssnämnda år och besöktes af sammanlagdt 329 åhörare från alla delar af landet, mest lärare och lärarinnor, till stor del tillhörande folkskolans lärarekår. Kurserna pågingo i fjorton dagar och omfattade 17 olika föreläsningsserier om tre till tio föreläsningar hvardera, bland hvilka åhörarne fritt kunde välja hvad de önskade inhemta. Till de flesta af föreläsningsserierna utdelades s. k. grundlinier eller tryckta hufvudpunkter af det förelästa, afsedda att lätta åhörarnes uppfattning och öka behållningen af kurserna. Dessutom förevisades för kursdeltagarne universitetets vetenskapliga institutioner och samlingar. Flere föreläsare anordnade äfven s. k. aftonsamtal, för att under personlig beröring med sina åhörare närmare förklara och utveckla det vid föreläsningarna genomgångna. Kurserna öppnades och avslutades högtidligen i universitetets aula, och om söndagarne hölls särskild predikan för kursdeltagarne. Dessa blefvo under sin vistelse i universitetsstaden på allt sätt behandlade såsom högskolans alumner och kunde vid affärden taga med sig ej blott en kortfattad öfverblick af vetenskapens nyaste resultat på olika områden, utan hade äfven och framför allt fått väckelse till fortsatta studier i en eller annan rigtning, hvilken speciellt intresserade dem.

Följande år, 1894, upptogs tanken på en dylik bildningskurs vid Lunds universitet. Under ledning af professor S. Ribbing med flera universitetslärare samt folkskoleläraren N. Lundahl öppnades kursen den 20 augusti och pågick tio dagar. Den räknade 13 föreläsningsserier med sammanlagdt 200 åhörare och var anordnad på hufvudsakligen samma sätt som den i Upsala hållna.

Efter denna början ha vid universiteten i Upsala och Lund alternerande hvart annat år anordnats sådana sommarkurser. Dessa ha i allmänhet fortgått omkring 14 dagar och varit besökta af en talrik åhörarekrets. Sålunda utgjorde antalet af kursdeltagare och föreläsningar:

	Kursdeltagare	Föreläsningar
i <i>Upsala</i> :		
år 1895	467	301 (32 serier)
» 1897	330	149 (27 »)
» 1899	400	156 (29 »)
» 1901	474	192 (33 »)
i <i>Lund</i> :		
år 1896	204	85
» 1898	219	90
» 1900	234	89
» 1902	är sommarkurs afsedd att hållas i Lund.	

För att gifva en föreställning om rikhaltigheten och omvexlingen i det vetande, som vid dessa kurser meddelas i regeln af universitetslärare eller någon gång af annan, utaf vederbörande föreläsningsutskott tillkallad sakkunnig lärare, bifogas programmet öfver de vid senaste sommarkurser i Upsala år 1901 hållna föreläsningarna, utgörande 19 humanistiska och 14 naturvetenskapliga serier af föredrag (Bil. 1). Kursdeltagarne kunde följa så många af dessa serier de behagade, men tillråddes i programmet att begränsa sig till ett urval af serier med sammanhängande ämnen. Timplan och grundlinier till de olika serierna tillhandahöllos gratis, och till kursdeltagarnes bekvämlighet anskaffades genom »sommarkursernas byrå» för billigt pris bostad och spising. För deltagande i kurserna har erlagts en afgift af tio kronor, omfattande rätt att bevista alla föreläsningar och öfningar. Vidare har åt kursdeltagarne utverkats fri återresa från universitetsstaden på statens jernvägar till hemorten. Dessutom ha åtskilliga kommuner eller institutioner gifvit sina lärare stipendier för att deltaga i kurserna.

Anordningen och ledningen af nämnda kurser har vid hvarterdera universitetet utgått från ett »sommarkursernas föreläsningsutskott», valdt af samtliga professorer och inom sig upptagande representanter för hvarje fakultet och sektion. Detta utskott af universitetslärare (Bil. 2) har haft till uppgift dels att anordna ifrågavarande kurser vid universitetet, dels ock att lemna önskad biträde vid anordnande af föreläsningar utom lärosätet, en uppgift, som på senare tider blifvit af allt större betydelse och därför öfverlemnats åt en särskild byrå.

Hittills af mera tillfällig art och endast genom stor uppoffring af tid och möda från ledarnes sida möjliggjorda, böra dessa universitetskurser för framtiden göras konstanta och stödjas af staten.

Ju mera folkbildningsrörelsen växer i omfång och djup, desto klarare framträder nemligen behovet af att för densamma ega en centralhård,

hvarifrån sunda och kraftiga impulser till förnyelse af det meddelade kunskapsstoffet kunna utgå. Ej nog med att vid dylika årligen återkommande korta universitetskurser lärare och lärarinnor från olika slag af skolor kunna infinna sig för att der uppfriska sin studiehåg med en dryck ur vetandets källa. Vid dessa kurser kunna äfven föredragshållare vid folkhögskolor och arbetarinstitut hemta nytt stoff till föredrag och sålunda förmedla spridningen af den vetenskapliga forskningens nyvunna resultat till vidare kretsar. I den omständigheten, att förnyingsprocessen af det genom folkbildningsrörelsen förmedlade vetandet till väsentlig del försigginge vid årliga universitetskurser, ledda af vetenskapsmän, vunne man en garanti mot rörelsens förytligande och utlöpande i skadliga tendenser. Just bristen på en dylik garanti och tviflet på att därför tillräckligt gagn af föreläsningarna skulle följa var, såsom af utskottsutlåtandet och diskussionen framgick, den väsentliga anledningen till att en för tre år sedan inom Andra Kammaren väckt motion om ett anslag af 6,000 kronor för understödjande af sommarkurser på landet (1899, N:o 166) af Riksdagen afslogs. Hur helt annorlunda saken i nämnda hänseende ställer sig, då ledningen af kurserna enligt här framställda förslag skall utgå från universiteten, det torde ej särskildt behöfva påvisas.

För universiteten skulle sådana föreläsningskurser för allmänheten, om de finge en regelbunden, af staten understödd karakter, kunna verka helsosamt genom att ge vetenskapsmännen en direkt anledning att träda i beröring med lifvet omkring dem. Det vore utan tvifvel för yngre universitetslärare en nyttig öfning att, vid sidan af deras vanliga forskningsarbete och akademiska undervisning, inträda såsom föreläsare vid dessa kurser, derigenom få tillfälle att utbilda sin förmåga af populär framställning och tvingas att öfverblicka sitt ämne från allmännare synpunkter; dervid torde ock en af isoleringen å studerkammaren ofta alstrad ensidighet på ett verksamt sätt motarbetas. För de i allmänhet oaflönade docenterna och andra yngre akademiska lärare kan äfven hållandet af dylika föreläsningskurser, om de ej allt för lågt honoreras, blifva en lämplig biinkomst, på samma gång de bidrage att fullgöra ett samhällsnyttigt arbete.

*Föredrag
för de värn-
pligtige.*

I våra dagar kunna dessutom dylika regelbundna föreläsningskurser vid universiteten, afsedda att sprida vetande till vidare kretsar, sägas vara af särskilda skäl påkallade. I sammanhang med utsträckningen af de värnpligtiges öfningstid beslöt nemligen föregående års Riksdag i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion (1901, N:o 174), att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke anordningar måtte kunna vidtagas, hvarigenom

utan hinder för de värnpligtiges militära utbildning tillfälle måtte beredas dem att under den tid, tjänstgöringen för denna utbildning påginge, erhålla undervisning i andra ämnen, af hvilkas inhemtande de för framtiden kunde draga nytta, samt i sådant afseende meddela de föreskrifter och vidtagna åtgärder, som kunde finnas erforderliga. Med anledning af denna skrifvelse har Kongl. Maj:t från chefen för generalstaben samt från arméfördelningscheferna infordrat utlåtanden i frågan, och ha dessa militära myndigheter i allmänhet förklarar, att någon egentlig undervisning — utöfver en rent elementär sådan i läsa, skriva och räkna för värnpligtige, som deri till äfventyrs befundes sakna vanliga folkskolekunskaper — alls icke eller endast i mycket ringa omfång vore möjlig att anordna med den nu beslutade utbildningstiden. Deremot ha de flesta arméfördelningscheferna kraftigt uttalat sig för att föredrag måtte anordnas för de värnpligtige för att främja deras intellektuella utveckling och bereda dem omvexling och förströelse vid sidan af det trägna arbetet under fanorna. Så hemställer t. ex. chefen för tredje arméfördelningen, att den allmänna utbildning, som i Riksdagens skrifvelse afsetts, tills vidare på det sätt måtte tillgodoses, att föredrag för manskapet skola hållas under tiden för rekrytutbildningen och om möjligt minst två gånger i månaden, såsom redan vid nämnda fördelning skett. Chefen för femte arméfördelningen finner till och med, att det under rekrytutbildningstiden torde bli möjligt att anslå omkring fem timmar i veckan till icke militära arbeten.

Huruvida de sålunda från sakkunnigt håll allmänt förordade föredragen för manskapet i bildande ämnen böra hållas af militärer eller af civila föreläsare, derom har i vissa af de nämnda utlåtandena ej gjorts något bestämdt uttalande. Medan en af arméfördelningscheferna uttryckligen förklarar, att man icke borde ställa civila lärare mellan befäl och manskap, synas emellertid de flesta ha tänkt sig, att föredragens hållande åtminstone företrädesvis skulle uppdragas åt befälet. Dervid har särskildt framhållits den välgörande verkan, det skulle utöfva på officers- och underofficerskårerna att få sysselsättning äfven med allmänt humanistiska ämnen samt att en dylik verksamhet för befälet borde blifva ett rikt fält för alstrande af sant fosterländsk anda, lyftning i tänkesättet och utjemning af stånds- och yrkesfördomar. Vare sig militäre eller civile föredragshållare användas, är emellertid uppenbart, att det för de yngre officerare, som kunde få sig uppdrag meddeladt att hålla föredrag för manskapet, skulle innebära en väsentlig lättnad, om de genom att infinna sig vid här ifrågakvarande kortvariga universitetskurser kunde samla stoff till föredrag

i olika ämnen samt inhemta kännedom om därför erforderlig litteratur och åskådningsmateriel, såsom planscher, kartor, skioptikonbilder m. m.

Föreläsningsskurser på landsbygden.

Slutligen bör ock erinras derom, att det i många trakter af vårt land framstått såsom ett önskemål att på landsbygden kunna få mera tillfälliga föreläsningsskurser anordnade, hvarför ock vid hvartdera universitetet nyligen upprättats en byrå för att förmedla dylika föreläsningar. För dessa har enligt hittills gällande bestämmelser i en mängd fall intet anslag kunnat erhållas; men genom den här tilltänkta anordningen skulle för sådant ändamål till mycket moderat pris kunna tillhandahållas goda föredragshållare. Universitetens organisationsutskott för föreläsningsskurser borde nemligen få medel sig anvisade för att kunna gå dylika önsknings till mötes. Ty att populära föredrag, hållna af forskningens män samt, der så finnes lämpligt, belysta af skioptikonbilder och annan åskådningsmateriel, skola verka väckande på allmänhetens intresse och medföra en nyttig beröring mellan den högre bildningens representanter och folket i bygderna, torde näppeligen någon vilja förneka.

Flera skäl synas alltså tala för att från statens sida något göres för att hålla vid lif och stödja det folkbildningsarbete, hvartill under det sista årtiondet vid våra universitet gjorts en så vacker och lofvande början. De första åren egde det organisationsutskott af universitetslärare, som haft arbetets ledning och de därför tillgängliga medlens förvaltning om hand, endast kursavgifter och enskilda bidrag för ändamålet till sitt förfogande. De senaste åren har emellertid på ansökan ett mindre anslag, 1,000 kronor i Upsala och 750 kronor i Lund, af Kongl. Maj:t beviljats och genom universitetets rektor till bemälda utskott utbetalats för att mot redovisningsskyldighet inför kongl. kammarrätten användas till tryckande af grundlinier och anskaffande af undervisningsmateriel för kursen. Klart är likväl, att under sådana förhållanden ersättningen för de universitetslärare, som på föredragserier för dessa kurser offrat tid och krafter, ställt sig i hög grad anspråkslös (varierande mellan minst 5 och högst 17 kronor per föreläsningstimme). Om man betänker, hvilket betydande arbete som måste nedläggas först på att samla material till en populär föreläsningsskurs af verkligt värde och sedan på att i detalj utarbeta densamma, måste en sådan ersättning, som vida understiger den för honorerande af offentliga föredrag vanliga, anses rent af minimal. Och äfven om det lyckats intresserade och energiska universitetsmän att trots ogynsamma ekonomiska förutsättningar få ett dylikt bildningsföretag i gång, så kan man dock med skäl betvifla, att det på längden skulle blifva dem möjligt att utan kraftigare bidrag från det all-

männas sida hålla ifrågasvarande kurser uppe. Derför bör med afseende å denna föreläsningsverksamhet, som redan visat sig samhällsgagnelig och med förbättrade tillgångar har god utsigt att för framtiden i än högre grad bli det, staten tråda stödjande till, så mycket mer som något större anslag här ej torde bli af nöden.

Under förutsättning, att hittillsvarande organisation för universitetens för allmänheten afsedda föreläsningskurser bibehölles, torde ett belopp af 10,000 kronor för år 1903 visa sig för ändamålet tillräckligt. Häraf skulle 4,000 kronor afses till understödjande af den föreläsningskurs, hvilken nämnda år, i likhet med hvad förut skett, under en tid af omkring två veckor är ämnad att hållas vid Upsala universitet, medan återstående 6,000 kronor äro afsedda att lika fördelas mellan Upsala och Lunds universitet för bestridande af kostnaderna för de särskilda föreläsningskurser, som derifrån kunde anordnas åt kommuner eller institutioner i olika delar af landet, hvilka sådant begära och ej hafva eller på grund af gällande bestämmelser kunna få del af statsanslaget till understödjande af föreläsningskurser för arbetsklassen.

*Anslagets
belopp och
fördelning.*

Enligt en plan, som af framstående ledare af nämnda universitetskurser gillats, böra dessa medel i samma ordning som det hittills åtnjutna ringa statsunderstödet, hvilket, i händelse det nu ifrågasatta beloppet beviljades, ej vidare behöfde utgå, genom universitetets rektor utbetalas till och mot redovisningsskyldighet inför kongl. kammarrätten förvaltas af det af universitetslärarne för sådant ändamål valda organisationsutskottet (Bil. 2).

Det för understödjande af de populära föreläsningskurserna vid Upsala universitet år 1903 afsedda beloppet af 4,000 kronor borde jemte de från kursdeltagarne inflytande afgifterna, hvilka fortfarande till främjande af god ordning och uppskattande af kursernas värde skulle utgå med det öfliga beloppet af tio kronor i ett för allt, bilda en kassa, ämnad att användas efter följande grunder. Hvarje föreläsning i en serie om fem föreläsningar betalas med 30 kronor; hvarje föreläsning derutöfver eller vid mindre antal med 20 kronor. Sålunda skulle utgifterna för exempelvis tjugo serier om fem föreläsningar (= 3,000 kronor) och dessutom hundra på olika sätt sammanställda föreläsningar (= 2,000 kronor) jemte anskaffandet af undervisningsmateriel och organisationskostnader kunna täckas enligt följande tablå för kostnaderna för:

Upsala universitets för allmänheten afsedda föreläsningskurser år 1903:

<i>Inkomster:</i>	<i>Utgifter:</i>
Statsbidrag 4,000 kr.	Arfvoden åt föreläsare enligt ofvan angifna grunder 5,000 kr.
Afgifter af 350 kursdeltagare 3,500 »	Undervisningsmateriel (kartor, planscher, skioptikonbilder, grundlinier m. m.) 1,000 »
	Byråkostnad, tryck, annonser etc. 1,500 »
Summa 7,500 kr.	Summa 7,500 kr.

De medel, som äro afsedda till understöd af kortare och mera tillfälliga föreläsningskurser å annan ort, der kommun eller institution hos det för sådant ändamål tillsatta utskottet vid ettdera universitetet derom gör framställning, skulle användas enligt följande grunder. Utskottet offentliggör en lista på de ämnen och föreläsare, som för ändamålet äro tillgängliga. Sedan ansökningar om att erhålla föreläsningar öfver något af de uppgifna ämnena ingått jemte förklaring, att vederbörande kommun eller institution är villig att betala föreläsaren halfva arfvodet för hvarje föreläsning, hvilket belopp helt eller delvis må kunna täckas genom billiga inträdesavgifter, fördelar utskottet det beviljade anslaget, så långt det räcker, med iakttagande deraf, att de utsända föreläsarne af statsanslaget få kostnaden för sin resa fram och åter betald samt halfva arfvodet för hvarje föreläsning. Dessutom måste ett belopp afses för undervisningsmateriel, byråkostnad och tryck. Sålunda framställer sig följande öfversigtstablå öfver kostnaderna för:

De från universiteten på begäran af viss kommun eller institution anordnade föreläsningarna utom universitetsstaden år 1903:

<i>Upsala:</i>	<i>Lund:</i>
Undervisningsmateriel, byråkostnad, tryck . . 1,000 kr.	Undervisningsmateriel, byråkostnad, tryck . . 1,000 kr.
Arfvoden och resekostnad åt föreläsare 2,000 »	Arfvoden och resekostnad åt föreläsare 2,000 »
Summa 3,000 kr.	Summa 3,000 kr.

Meningen vore, att framdeles som hittills ifrågavarande universitetskurser skulle hållas alternerande hvart annat år i Upsala och Lund. I anledning af denna arbetsfördelning och då Upsala nästa år är i tur, föreslås här, förutom 6,000 kronor till föreläsningar utom universitetsstäderna, endast ett anslag af 4,000 kronor till den universitetskurs, som år 1903 är afsedd att hållas i Upsala.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag hemställa,

att Riksdagen måtte till främjande af universitetens för allmänheten afsedda föreläsningskurser på extra stat för år 1903 anvisa ett belopp af 10,000 kronor att fördelas och användas enligt de i motionen närmare angifna grunder.

Stockholm den 27 januari 1902.

Ernst Carlson.

Häri instämma:

S. J. Boëthius.

Robert Eklundh.

J. Johansson
från Noraskog.

Ivar Månsson.

Emil Hammarlund.

J. Bromée.

*Bilaga 1.***Program för sommarkurserna i Upsala**

den 14—28 augusti 1901.

A. Humanistiska vetenskaper.

<i>O. Almgren</i> Docent i jämförande fornkunskap.	Sveriges fasta fornlemningar från hednatiden (med skiopti- konbilder)	4 föreläsningar.
<i>B. Arpi</i> Amanuens vid Museet för nordiska fornsaker.	Den förhistoriska tiden	6 föreläsningar.
<i>N. Beckman</i> Docent i svenska språket.	Nynorska	6 föreläsningar.
<i>R. G:son Berg</i> Filosofie Kandidat.	De lägre stilarternas betydelse för det högre språkbruket . .	4 föreläsningar.
<i>J. E. Berggren</i> Förste teologie professor och domprost, professor i dogmatik och moral- teologi.	Folkbildning och sedlighet. . .	2 föreläsningar.
<i>Hj. Danell</i> e.o. professor i dogmatik och moralteologi.	Den kristliga samfundsläran. .	6 à 7 föreläsningar
<i>A. Hahr</i> Docent i konsthistoria.	Den medeltida kyrkobyggnads- konsten (med förevisning) . . .	5 föreläsningar.

<i>K. F. Johansson</i> e. o. professor i sanskrit med jemf. indoeuropeisk språkforskning.	De indoeuropeiska språken och vårt modersmåls ställning inom dem	5 föreläsningar.
<i>L. Kjellberg</i> Docent i klassisk arkeologi.	Perikles' tidevarf. En antik kulturbild (med skioptikon- bilder).	6 föreläsningar.
<i>M. Kristensen</i> Cand. Mag.	Nydanska	5 föreläsningar.
<i>V. Lundström,</i> Docent i latinska språket och litteraturen.	Det moderna Italien.	10 föreläsningar.
<i>E. Meyer</i> Docent i litteratur- historia. Biblioteks- amanuens.	Italiensk litteratur under 1400- och 1500-talet	4 föreläsningar.
<i>J. Mortensen</i> Docent i allmän littera- turhistoria.	Fredrika Bremer.	2 föreläsningar.
<i>A. Noreen</i> Professor i Nordiska språk.	Inledning till modersmålets be- tydelselära.	6 föreläsningar.
<i>H. Sjögren</i> Docent i latinska språket och litteraturen.	I. Om uppfostran och under- visning i antikens Hellas och Rom II. Grunddragen af den her- bartska pedagogiken	5 föreläsningar. 2 föreläsningar.
<i>E. Svensén</i> Filosofie kandidat, skriftställare.	Från världshandelns hufvud- vägar	4 föreläsningar.
<i>V. Söderberg</i> Filosofie kandidat.	I. Storbritanniens kolonier och indiska vilde II. Äldre svenska historie- skrifvare	7 föreläsningar. 4 föreläsningar.

B. Naturvetenskaper.	
<i>E. Clason</i> f. d. professor i anatomi.	Människans anatomi (de vegetativa systemen). 12 föreläsningar.
<i>A. Högbom</i> Professor i mineralogi och geologi.	Inledning till fysiska geografin med särskild hänsyn till vårt land (med skioptikonbilder och exkursion) 5 föreläsningar.
<i>P. La Cour</i> Professor.	Om historiske Momenter i den elementære Matematikundervisning 4 föreläsningar.
<i>A. Langlet</i> Lektor vid Chalmerska institutet i Göteborg.	I. Kväfvets kemi 6 föreläsningar. II. Kolet och några af dess föreningar 6 föreläsningar.
<i>A. Lundström</i> e. o. professor i växtbiologi.	Om växternas känsel 5 föreläsningar.
<i>J. Nordwall</i> Filosofie kandidat.	I. Sveriges skogar ur växtgeografisk synpunkt. 3 föreläsningar. II. Växtlifvet i våra sötvatten (med skioptikonbilder) . . . 1 föreläsning.
<i>R. Sernander</i> Docent i botanik.	I. Om växternas spridning. . . 6 föreläsningar. II. Om botaniska sjelfstudier. . 1 föreläsning.
<i>C. Wiman</i> Docent i paläontologi.	Om bildningen af öknar (med skioptikonbilder) 4 föreläsningar.
<i>A. Wirén</i> e. o. professor i jemf. anatomi.	Ur zoologiens historia. 6 föreläsningar.
<i>Hj. Öhrvall</i> Professor i fysiologi.	Fysiologi. 6 föreläsningar.
<i>Hj. Östergren</i> Amanuens vid zoologiska institutionen.	Djurlifvet på de större hafsdjupen (med skioptikonbilder) 8 föreläsningar.

Bilaga 2.

Sommarkursernas föreläsningsutskott i Upsala

höstterminen 1901:

Ordförande: professor *Lundell*.

Ledamöter: professorerna *H. Lundström, Danell, Blomberg, Dahlberg, Hammarsten, Öhrvall, Hjärne, Noreen*, docenterna *F. von Schéele* och *Lundström*, professorerna *Dunér, Wirén* och *A. Lundström*.

Sekreterare: docenten *F. von Schéele*.

Biträdande sekreterare: filosofie kandidat *A. Åkerlind*.

Sommarkursernas organisationskomité i Lund

höstterminen 1901:

Ordförande: professor *Ribbing*.

Sekreterare: *N. Lundahl*.

Centralbyrån för populära vetenskapliga föreläsningar i Lund

höstterminen 1901:

Ordförande: professor *Ribbing*.

v. ordförande: professor *Thyrén*.

Öfriga ledamöter: professor *Pfannenstill*, docenterna *Herrlin, Stille, Hennig* och *Wallengren*.

Sekreterare och byråföreståndare: *N. Lundahl*.